

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 16/2009 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan vapaaehtoistyön teemavuodesta (2011)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 11 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan vapaaehtoistyön teemavuodesta (2011) (E 109/2009 vp)

sivistysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- johtaja Jukka Liedes, opetusministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komission ehdotus perustuu laajaan kuulemiskierrokseen, jossa komissio on kuullut tärkeimpiä sidosryhmiään, Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa (huhtikuu 2006) ja Euroopan parlamenttia, joka antoi asiasta kirjallisen kannanottonsa heinäkuussa 2008. Vapaaehtoistyö on ollut merkittävä osa nuorisopolitiikkaa vuodesta 2002 ja neuvosto antoi suosituksen nuorten vapaaehtoisten liikkuvuudesta Euroopassa marraskuussa 2008.

Euroopassa vapaaehtoistyöllä on vankat perinteet, jotka perustuvat usein toimintaan kansalaisjärjestöissä. Viime vuosikymmenten aikana kansalaisvaikuttaminen on muuttunut huomattavasti yhteiskuntien painottaessa entistä enemmän individualismia, itsemääräämisoikeutta ja itseilmaisua. Tämä on haastavaa vapaaehtoistyölle, jonka on sopeuduttava uusiin osallistumisen tyyppeihin ja muotoihin, joille on usein omi-

naista valikoiva ja lyhytkestoinen sitoutuminen. Euroopan komission mukaan jäsenvaltioiden ja muiden sidosryhmien on uudistettava kansallisia toimintatapojaan ja infrastruktuurejaan, jotta useammat ihmiset voivat osallistua vapaaehtoistyöhön omalla tavallaan ja elämänsä eri vaiheissa. On kehitettävä työnantajien tukemaa vapaaehtoistyötä, löydettävä uusia tapoja saada nuoria mukaan ja valjastettava iäkkäämpien ihmisten potentiaali.

Teemavuodella pyritään edistämään näitä kysymyksiä koskevaa syvällisempää ja jäsenne-tympää vuoropuhelua ja hyvien toimintatapojen vaihtoa jäsenvaltioiden viranomaisten ja muiden sidosryhmien välillä.

Tarkoituksena on edistää ja tukea erityisesti kokemusten ja hyvien toimintatapojen vaihdon kautta jäsenvaltioiden, paikallisten ja alueellisten viranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan pyrkimyksiä luoda suotuisat olosuhteet vapaaeh-

toistyy Euroopan unionissa. Ehdotetaan neljän tavoitteen asettamista: 1) suotuisan toimintaympäristön luominen vapaaehtoistyölle EU:ssa 2) vapaaehtoisjärjestöjen vaikutusvallan lisääminen ja vapaaehtoistyön laadun parantaminen 3) vapaaehtoistoiminnan palkitseminen ja tunnustaminen ja 4) vapaaehtoistyön arvon ja merkityksen tunnetuksi tekeminen.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti komission aloitteeseen vapaaehtoistoiminnan teemavuodesta. Katsomme kuitenkin, että vapaaehtoistoiminta tulee määritellä selvästi ehdotuksessa ja että siitä on syytä käyttää jäsenmaiden aiemmin hyväksymää vakiintunutta terminologiaa (voluntary activities = vapaaehtoistoiminta, kattaa kaikki vapaaehtoistoiminnan eri muodot). Pidämme komission teemavuodelle esittämiä tavoitteita pääosin kannatettavina, joskin niiden suhdetta odotettuihin tuloksiin ja niitä kuvaaviin indikaattoreihin on tarpeen täsmentää.

Aikaisempien kantojensa mukaisesti Suomi painottaa kansalaisjärjestöjen merkitystä vapaaehtoistoiminnassa. Ehdotuksen tavoitteissa tuli-

si tuoda paremmin esille vapaaehtoistoiminnan esteiden poistaminen ja edellytysten luominen vapaaehtoistoiminnalle (mm. SiVL 16/2008 vp). Lisäksi olisi syytä painottaa yksilönäkökulmaa (vrt. SiVL 16/2008 vp), syrjäytymisen ehkäisemistä, sukupolvien välistä solidaarisuutta sekä sosiaalista osallisuutta.

Komission ehdotuksessa tuodaan esiin "vapaaehtoistyössä hankittujen taitojen ja osaamisen tunnustamista koskevat uudet järjestelmät". Suomi ei katso tarpeelliseksi uusien eurooppalaisten järjestelmien kehittämistä vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen tunnustamiseksi. Uusien järjestelmien sijaan tulisi hyödyntää jo olemassa olevia tai kehitteillä olevia välineitä. On hyvä, että koulutuksen järjestäjien tietoisuuteen tulee se, että myös vapaaehtoistyössä voidaan hankkia osaamista, joka on mahdollista hyväksilukea.

Vapaaehtoistyön teemavuoden konkreettisiin toimiin viitaten Suomi katsoo, että suurten näkyvyytapahtumien (high visibility events) lisäksi jäsenmaiden tulisi toimillaan kannustaa ruohonjuuritason toimintaa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vapaaehtoistyö on tärkeä toimintamuoto, jota toteutetaan kussakin maassa hyviksi havaittujen mallien avulla. Teemavuoden tarkoituksena on edistää ja tukea erityisesti kokemusten ja hyvien toimintatapojen vaihdon kautta jäsenvaltioiden, paikallisten ja alueellisten viranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan pyrkimyksiä luoda suotuisat olosuhteet vapaaehtoistyölle Euroopan unionissa. Valiokunta pitää teemavuoden järjestämistä tarpeellisenä. Komission ehdotuksen mukaan vapaaehtoistyössä on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Vaikka vain 30 prosenttia eurooppalaisista osallistuu aktiivisesti vapaaehtoistyöhön, lähes 80 prosenttia pitää toisten auttamista tärkeänä osana elämäänsä. Ero tosiasiallisten ja mahdollisten vapaaehtoistyön-

tekijöiden välillä on vielä suurempi nuorten keskuudessa: vain 16 prosenttia Euroopan nuorista osallistuu toimintaan aktiivisesti, mutta lähes 75 prosenttia kannattaa vapaaehtoistyötä edistäviä ohjelmia. Huomattava myös on, että myös sosiaalisektorilla on vapaaehtoistyöllä suuri merkitys.

Valtioneuvoston kanta komission ehdotukseen vapaaehtoistyön teemavuodesta noudattelee sivistysvaliokunnan aiempia kannanottoja.

Suomessa kansalaisjärjestöjen puitteissa tapahtuva vapaaehtoistoiminta on laajaa. Sen vuoksi on hyvä, että valtioneuvoston kannassa painotetaan kansalaisjärjestöjen merkitystä vapaaehtoistoiminnassa.

Valtioneuvoston kannanotoissa on huomioitu myös valiokunnan kanta siitä, että vapaaehtois-

toimijat kohtaavat EU:ssa muun muassa verotukseen, sosiaaliturvaan ja oleskelulupakäytäntöihin liittyviä ongelmia. Näiden esteiden poistamiseen tulisi keskittyä ja pyrkiä siten turvaamaan nuorten vapaaehtoistoiminnan edellytykset.

Tärkeää on se, että syrjäytymisen ehkäisemiseksi paikallisesti luodaan toimivat mallit ja perusrakenteet vapaaehtoistyön tukemiseen. Valiokunta kannattaa teemavuoden tavoitteeksi sitä, että yleisesti tehdään tunnetuksi vapaaehtois-

työn merkitystä kansalaisvaikuttamisena ja esimerkkinä ihmisten välisestä toiminnasta. Valiokunta ei sen sijaan kannata uusien eurooppalaisten rakenteiden tai järjestelmien luomista teemavuoden puitteissa.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Tuomo Hänninen /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Paavo Arhinmäki /vas
Elsi Katainen /kesk
Anneli Kiljunen /sd
Sanna Lauslahti /kok

Jukka Mäkelä /kok
Mikaela Nylander /r
Lauri Oinonen /kesk
Leena Rauhala /kd
Pauliina Viitamies /sd
vjäs. Ilkka Kantola /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.